

ZBORNİK RADOVA — KARLOVAC 1579—1979, izd. *Historijski arhiv Karlovac, Karlovac, 1979, 810 str.*

Četiristota godišnjica Karlovca, grada koji je u toku svoje bogate povijesti imao, a i danas ima, izuzetno mjesto kao ekonomsko, političko i kulturno središte ne samo uže regije nego i Hrvatske, pa i Jugoslavije, bila je povod da se u čast njezine proslave organizira znanstveni skup (održan u Karlovcu od 15. do 17. studenoga 1978) na kojem su »pedeset četiri istaknuta znanstvena, politička, kulturna i javna radnika iz Karlovca, Zagreba, Beograda i Ljubljane« u šezdeset tri referata prezentirali rezultate svojih istraživanja povijesti i sadašnjosti tog grada na tri rijeke. Redakcija je uspjela prikupiti četiri referata još četvorice autora, pa je u ovom reprezentativnom zborniku, koji je i po dobroj grafičkoj i tehničkoj opremi bio izdavački pothvat, objavljeno šezdeset sedam radova stručnjaka raznih područja društvenih i humanističkih znanosti. Iako različitih znanstvenih kvaliteta, spomenuti radovi pridonose boljem shvaćanju prošlosti i sadašnjosti Karlovca. Govore o suvremenom ekonomskom i društvenom razvoju Karlovca, o njegovim geografskim, prometnim i prirodnim obilježjima, o arheološkim nalazištima na mjestu današnjeg grada i njegove okolice, o njegovu razvoju od vojničke utvrde u Hrvatskoj Krajini, preko vremena francuske okupacije do uloge u ilirskom pokretu, od gradića kakav je bio početkom XX stoljeća sve do 1941. Uvijek se u tim radovima govori i o razvoju političkog, ekonomskog i kulturnog života u samom gradu. Posebno mjesto ima u tome razvoj revolucionarnog radničkog pokreta nakon 1919. sve do početka revolucije, kao i razdoblje od 1941. do 1945. kad se Karlovac, iako pod okupacijom, uključio u tokove NOB-a i socijalističke revolucije. Na kraju su prezentirani radovi u kojima je obrađen razvoj Karlovca poslije 1945. kad grad dobiva mjesto industrijskog, zdravstvenog, prosvjetnog i kulturnog središta svoje uže regije, Hrvatske i Jugoslavije.

Riječ je, dakle, o velikom broju autora i velikom broju njihovih radova, što govori o tome da povijest, pa i sadašnjost jednog grada, mora biti predmetom istraživanja čitavog niza stručnjaka kako bi se mogli sagledati i obraditi razni problemi njegova razvoja, što bi moglo dakako uputiti i u perspektive njegova daljnjeg napredovanja, kao i stvoriti mogućnost da se u obliku sintetskog rada obradi monografija o takvom gradu kakav je Karlovac.

Tri rada obrađuju prirodne, geografske i prometne karakteristike Karlovca i okolice — autori su V. Blašković, V. Peršin i R. Pavić. Prilog J. Šmica govori o arheološkim istraživanjima na tom području.

Razvoj Karlovca, odnosno političke i socijalne prilike na tom području od druge polovice XV stoljeća, postanak samog grada u sklopu organiziranja Krajine u XVI stoljeću, postanak i razvoj tvrđave i grada Karlovca u sklopu drugih starih gradova i utvrđenja, važnost Karlovca kao ekonomskog središta u XVIII stoljeću, statut grada Karlovca iz 1778. godine, prirodne nepogode i druge pošasti obradili su: J. Adamček, F. Močanin, N. Klaić, Z. Horvat i M. Kruhek, K. Miholović, Z. Herkov, te S. Dvoržak i I. Erceg. Ekonomski, politički i kulturni razvoj Karlovca u XIX stoljeću obradili su V. Melik, L. Kos, J. Šidak, I. Karaman, M. Valentić, D. Pavličević, M. Vrbić (koja je objavila četiri rada iz kulturne povijesti), S. Dvoržak, M. Zuber (koja se osvrnula na književnost u

Karlovcu sve do 1941), A. Hakenberg, I. Tržok, M. Cvitanović, I. Lentić, A. Simić-Bulat, H. Tomašić.

O problemima razvoja grada u XX stoljeću govore radovi I. Čizmića, koji obrađuje iseljništvo s područja Karlovca, Z. Kelera, koji govori o Karlovčanima istraživačima novih krajeva, J. Kasun, koja piše o djelatnosti političkih stranaka u Karlovcu od 1918. do 1929, M. Kolar-Dimitrijević, koja obrađuje privredni razvoj grada u razdoblju između dva svjetska rata, T. Majetića, koji daje pregled razvoja radničkog pokreta u Karlovcu od kraja XIX stoljeća do 1921, o okupacijskom i ustaškom režimu od 1941 do 1945, te o organima narodne vlasti u oslobođenom gradu 1945. Đ. Zatezalo obrađuje revolucionarni radnički pokret u Karlovcu od 1921. do 1937. i borbe za oslobođenje grada 1945, I. Jelić piše o komunističkom pokretu u gradu od 1937. do 1941, M. Dakić opisuje rad Prosvjetnog odbora u Karlovcu od 1910. do 1941, P. Skutari opisuje razvoj slikarstva u Karlovcu od početka XX stoljeća do naših dana. I. Butković piše o pripremi ustanka u Karlovcu 1941. i o listu *Partizan*, S. Zlatić govori o važnosti Karlovca u razvoju NOP-a Hrvatske 1941, D. Korać iznosi podatke o karlovačkoj partijskoj organizaciji u NOB-u i stvaranju partizanskih odreda, V. Novaković prezentira povezanost NOP-a u Karlovcu s okolicom, Z. Vejvoda-Oršanić spominje Narodnu pomoć u Karlovcu, J. Tomc govori o sudjelovanju karlovačke omladine u NOP-u. Toj grupi radova, iako govore o problematici razvoja grada nakon 1945, pripadaju i radovi M. Pavića, koji piše o Karlovcu danas (uvodni tekst u Zborniku), te o razvoju samoupravljanja u Karlovcu od biranja prvih radničkih savjeta do 1978, V. Bajkića, koji piše o štampi u Karlovcu i sredstvima informiranja od 1941. do 1978, R. Bernardića, koji govori o školstvu, prosvjeti i odgojnim organizacijama u Karlovcu od oslobođenja 1945. do 1978, N. Rendulića, koji razmatra karakter i mjesto karlovačke privrede u sklopu privrede SRH, N. Horvatića, koji govori o privredi Karlovca od 1945. do 1978, I. Ivankovića, koji govori o demografskoj strukturi karlovačkog stanovništva u istom razdoblju. U Zborniku su objavljeni i radovi S. Janjića o narodnim nošnjama, B. Morsana o bolnicama i liječnicima, H. Tartalje o ljekarništvu i Z. Švegara o sportu.

Vidljivo je da su se priređivači simpozija i redakcija Zbornika trudili da pozvani autori što obuhvatnije obrade i prikažu sve oblike ljudske djelatnosti u toku četiristogodišnje povijesti grada Karlovca. Taj dojam pojačan je i člankom B. Đukića, koji piše o historiografiji na temu Karlovca, pa taj članak uz sve što je objavljeno u ovom zborniku daje uvid u dosadašnja istraživanja i obradu povijesti grada Karlovca i njegove okolice.

Snalaženje u Zborniku olakšava kazalo osobnih imena, geografskih pojmova i popis skraćenica. Može se reći da »Zbornikom radova Karlovac 1579—1979«, rad Odbora za pripremu znanstvenog skupa, redakcije Zbornika, kao i svih onih koji su pomogli tu inicijativu i cijeli posao, dobiva puno opravdanje jer je rezultat novi uvid u složenu problematiku razvoja Karlovca, koji je od vojničke utvrde postao i ostao ekonomsko, političko i kulturno središte naše zemlje.

Bosiljka Janjatović